

ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน : กรณีศึกษา
สำนักปู่ใหญ่ชัยยะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
Lanna Beliefs and Rituals Regarding Well-being of the Community: A Case Study of
the Office of Grandfather Chaiya Lanka, Nam Bo Luang Sub-district, San Pa Tong
District, Chiang Mai Province

คงศักดิ์ ชัยลังกา¹

Kongsak Chalungka

สงเสริม แสงทอง²

Songserm Saengthong

Corresponding Author E-mail: kongsak494@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนา 2) ศึกษาการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน โดยสำนักปู่ใหญ่ชัยยะลังกา 3) วิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ กิจกรรม ตามความเชื่อของการประกอบพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ประชากรในการวิจัยแบบจำเพาะเจาะจงจำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนา พบว่า ชาวล้านนามีความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และความเชื่อในทางศาสนา อันเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เกิดเป็นพิธีกรรมที่สร้างเอกลักษณ์ของความเป็นล้านนาสู่การพัฒนาสังคม ที่มีศักยภาพและมั่นคง

2. การสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน โดยสำนักปู่ใหญ่ชัยยะลังกา พบว่าการประกอบพิธีกรรมที่มีผสมผสานความเชื่อในเรื่องผี พราหมณ์ และพุทธศาสนา ที่มีพระสงฆ์ร่วมพิธีกรรมพร้อมกับเจ้าพิธี เพื่อให้พิธีกรรมมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ เป็นการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน

3. การวิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ และกิจกรรม ตามความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน พบว่า การสร้างเสริมสุขภาวะคือ 1) จิตใจ 2) ร่างกาย 3) ปัญญา 4) สังคม โดยพิธีกรรมล้านนา ประกอบด้วย 1) สะเดาะเคราะห์ 2) สืบชะตา 3) บูชาเทียน 4) สักยันต์ 5) ปลุกเสกวัตถุมงคล มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน ให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง ร่างกายสมบูรณ์ พัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พิธีกรรมล้านนา, สุขภาวะ, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the Lanna beliefs and rituals; 2) to study the well-being enhancement of the community; 3) to study a model, method, and activity according to the Lanna beliefs related to the well-being enhancement of the community. The study was a qualitative research with purposive sampling population of 25 persons. The research instruments involved an interview from and focus group discussion.

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² สาขาวิชาบ้านและชุมชน ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

The results of this research found that:

1. The Lanna beliefs and rituals, reveal that Lanna people believe in those that are supernatural. Furthermore, their beliefs are also based on religion their beliefs and are connected which eventually result in the ritual that bring about the Lanna identity. This leads to the development of society with potentiality and stability.

2. The well-being enhancement of the community by Poo Yai Chaiya Lanka group, was found that rituals are a mix of beliefs on spirits in Hinduism and Buddhism. These are also mixed to the original belief where monks and ritual experts also participate in the activities. The activities are blessed with power and success which result in the well-being enhancement of the community.

3. A model, method, and activity according to the Lanna beliefs to the well-being enhancement of the community revealed that the well-being enhancement comprises of 1) mind; 2) physical body; 3) intellect; 4) society. The Lanna rituals according to the beliefs consist of 1) misfortune exorcism; 2) prolongation; 3) Candles worshiping; 4) Yantra tattooing; 5) amulet worshiping. Lanna rituals consist of: 1) Picking up bad luck; 2) Inheriting fate; 3) Worshiping candles; 4) Tattooing amulets; 5) Consecrating sacred objects. It is related to the health promotion of the community. To have a strong mind and healthy body to develop oneself, family and community happily.

Keywords: Belief, Lanna ritual, Well-being, Community

บทนำ

ชาวล้านนาให้ความสำคัญและเคารพในธรรมชาติ รวมถึงสิ่งที่มีมองเห็นในธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยความเชื่อของชาวล้านนา มีเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล พิธีกรรมของชาวล้านนาเริ่มจากเกิดเป็นทารก “ถ้าทารกเรื้อนไต่เลี้ยงยาก ร้องไห้แหว่งตลอดเวลา ไม่ทานนม พ่อแม่ของทารกจะให้คนมาทำพิธีแกว่งข้าวเพื่อให้เด็กทารกเลี้ยงง่าย “พิธีฮ้องขวัญ” เด็กทารกผู้นั้น แข็งแรง โตวันโตคืน เมื่อมีช่วงชีวิตที่มีปัญหาอุปสรรคทำอะไรชีวิตมีเรื่องติดขัด มี “พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์” “พิธีกรรมสืบชะตา” และ “พิธีกรรมการบูชาเทียน” เป็นพิธีกรรมเพื่อเสริมดวงต่อการดำเนินชีวิต เมื่อมีครอบครัวใหม่ สร้างบ้านผดที่ผดทางชาวล้านนาจะมี “พิธีกรรมสวดถอน” เพื่อให้บ้านหรือสถานที่อยู่อาศัยมีความสงบร่มเย็น และเมื่อมีผู้เสียชีวิต ญาติจะทำ “พิธีตานขันทข้าว” เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ล่วงไปแล้ว ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาเป็นส่วนหนึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เพื่อช่วยในการพัฒนาสังคมให้ชุมชน มีศักยภาพ ความเข้มแข็ง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

การสร้างควมหวัง สร้างขวัญและกำลังใจต่อการดำเนินชีวิต เป็นการแก้ไขและป้องกันจากผู้เชี่ยวชาญพื้นเมือง นำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน ที่ประกอบด้วย ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ให้เกิดความเชื่อมั่น เป็นพลังเพื่อขับเคลื่อนให้ชีวิต สำเร็จตามความประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งมนุษย์แต่ละบุคคลมีความเชื่อประกอบไปด้วย 1) ความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และ 2) ความเชื่อตามแนวทางศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นของคนล้านนาในปัจจุบัน คือ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง วิตกกังวล มีภาวะของโรคจิต ซึมเศร้า ทุกข์ใจทุกกาย มีปัญหาด้านสุขภาพ ประสบอุบัติเหตุ เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาการงานที่มีอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงคนล้านนายังเชื่อว่ามีสาเหตุมาจาก 5 สาเหตุหลัก คือ 1) ภาวะจิตอ่อนแอหรือขวัญอ่อน 2) ชะตากรรมหรือมีเคราะห์ 3) ถูกผีทำถูกผีเข้า 4) ถูกคุณไสยมนตร์ดำ และ 5) ชีต ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งของการฆ่าตัวตาย สอดคล้องกับ อรทัย เจริญดำรงส (2559) ภูมิภาคล้านนาหรือภาคเหนือของประเทศเป็นพื้นที่ ที่มีการฆ่าตัวตายสูงที่สุด จากปัญหาดังกล่าวทำให้ครอบครัว

อาจารย์ที่เชี่ยวชาญในด้านพิธีกรรมล้านนา ทำหน้าที่รักษาแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับสาเหตุที่เกิดขึ้น เช่น ทำงานไม่ก้าวหน้า มีปัญหาชีวิต ประสบอุบัติเหตุ จะทำพิธีกรรม “สะเดาะเคราะห์ สืบชะตา อ้องขวัญ” เมื่อบุคคลใกล้ชีวิตเสียก็ทำ “พิธีสูดถอน/พิธีตัด” “ตานขันข้าว” รวมถึง “การลงขอน” เพื่อติดต่อกับผู้เสียชีวิตเป็นต้น

สำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ก่อตั้งขึ้นที่บ้านฟ้าฮ่าม ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง เป็นสำนักพิธีกรรมล้านนา ได้ประกอบพิธีกรรม 1) การสะเดาะเคราะห์ 2) สืบชะตา 3) บูชาเทียน 4) สักยันต์ และ 5) ปลุกเสกวัตถุมงคล เป็นสำนักที่ได้รับความเคารพและศรัทธาจากลูกศิษย์ทั้งในและต่างประเทศ ทำพิธีตามความเชื่อด้านไสยศาสตร์ของชาวล้านนา ขึ้นอยู่กับแรงศรัทธาและความต้องการแก้ไขปัญหในด้านต่าง ๆ ช่วยให้ผู้นับถือมีความทุกข์พ้นจากเคราะห์ มีโชค มีความสุข มีสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต มีอายุยืนยาว เสริมดวงยามที่ดวงตก เสริมทรัพย์ หายจากโรคภัย และศัตรูไม่สามารถบงการร้าย ทำลายได้ โดยพิธีกรรมเชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อการแก้ไขสุขภาวะให้กับคนในชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะในชุมชน กรณีศึกษาสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจุดเริ่มต้น จากผู้วิจัยสนใจศึกษาความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนาของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกาเป็นอย่างไร มีการสร้างเสริมสุขภาวะของคนในชุมชนของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา รวมถึงศึกษาความเชื่อของการประกอบพิธีกรรมล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะของคนในชุมชน โดยมีวิธีการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินงาน ที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมสุขภาวะใน 4 ด้าน อันประกอบด้วย 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิต 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางปัญญา ถ้าคนในชุมชนมีสุขภาวะใน 4 ด้านที่ดี ย่อมเกิดการพัฒนาสังคม ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนาของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชนของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ กิจกรรม ตามความเชื่อของการประกอบพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน : กรณีศึกษาสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน : กรณีศึกษา สำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง

ผู้ร่วมวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุ-ผู้มีจิตศรัทธาในชุมชน จำนวน 25 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสนทนากลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุ และผู้เชี่ยวชาญในด้านพิธีกรรม จำนวน 5 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในประเด็นคำถามหลัก โดยสอดคล้องกับประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนา

นา ที่เป็นข้อมูลจากข้อเท็จจริงและช่วยสนับสนุนข้อมูล รวมถึงการศึกษาเอกสาร บทความ ตำราทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ ถึงบริบทชุมชนและข้อมูลด้านความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนาของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ถึงการสร้างเสริมสุขภาวะของคนในชุมชนของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จัดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการบันทึกเสียง นำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ต่อไป และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาข้อสรุปและข้อคิดจากการสนทนาที่ยึดถือความเห็นส่วนมากของผู้เข้าร่วมสนทนา นำมาสู่การวิเคราะห์และสรุปออกมาเป็นข้อมูลวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ มีคำถามประกอบการสัมภาษณ์ในลักษณะบุคคลต่อบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการประกอบพิธีกรรมล้านนาในพื้นที่บ้านน้ำบ่อหลวง และพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความสัมพันธ์กับสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประสบการณ์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมล้านนา วิธีการและการประกอบพิธีกรรมล้านนาของ “ปู่จ่าน” หรือ “มัตหายก” ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ที่ส่งผลต่อสุขภาวะในชุมชน และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำไปสู่คำตอบ ต่อการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการ โดยการเขียนรายงานวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน กรณีศึกษาสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนา ของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากบริบทชุมชน พบว่า ตำบลน้ำบ่อหลวง มีบ่อน้ำขนาดใหญ่เป็นเป็นลักษณะเด่น โดยชาวบ้านเรียกว่า เรียกว่า “น้ำบ่อหลวง” มีอายุกว่า 1,000 ปี เป็นศูนย์รวมของความเชื่อและศรัทธาระหว่างวัดและชุมชน จากความเชื่อของชาวล้านนา พบว่า ความเชื่อ ประกอบด้วย 1) ความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อผี ไสยศาสตร์ สิ่งที่ไม่มองเห็น และ 2) ความเชื่อในทางศาสนา ด้านพิธีกรรม การนับถือเทพเจ้าตามหลักของศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องของกฎแห่งกรรมตามหลักของศาสนาพุทธ และสิ่งที่สร้างความทุกข์ให้กับชาวล้านนาตามความเชื่อ ประกอบไปด้วย 5 สาเหตุหลัก คือ 1) ภาวะจิตอ่อนแอหรือขวัญอ่อน 2) ชะตากรรมหรือมีเคราะห์ 3) ถูกผีทำถูกผีเข้า 4) ถูกคุณไสยมนตร์ดำ และ 5) ชีต ทำให้เกิดเป็นพิธีกรรมล้านนา ที่มีตั้งแต่ “เกิดจนถึงตาย” และได้รับการสืบทอดทางด้านภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมมีส่วนเพื่อช่วยในการพัฒนาสังคมให้ชุมชน ให้มีศักยภาพ

และเข้มแข็ง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือ ปู่จ่าน ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรม พร้อมแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับสาเหตุที่เกิดขึ้น

จากการสัมภาษณ์และการสนทนา พบว่า สำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ได้ประกอบพิธีกรรมทางล้านนา ตามความเชื่อของชาวล้านนา ประกอบด้วย 5 พิธีกรรม คือ 1) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ ช่วยแก้ไขการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นจากเคราะห์กรรม ชะตาชีวิตที่มีปัญหา ดวงตก หรือถูกรบกวนจากผี ทำให้ประสบอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยแบบไม่ทราบสาเหตุ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “สะตวง” เป็นอุปกรณ์หรือตัวแทนสำหรับการประกอบพิธีกรรม รวมถึงมีบทสวดให้พรจากพระสงฆ์ ทำให้จิตใจมีความสุข เข้มแข็งและมั่นคง 2) พิธีกรรมสืบชะตา ช่วยปิดเป่า ให้เรื่องร้าย ๆ กลายเป็นดี ต่อชีวิตให้ยืนยาว มีความสุข เกิดเป็นสิริมงคลแก่เจ้าชะตา สร้างขวัญและกำลังใจให้กับเจ้าชะตา โดยมีพระสงฆ์ร่วมประกอบพิธีกรรมกับชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของคนในชุมชน 3) พิธีกรรมบูชาเทียน โดยย่นต์เทียนมีอักขระล้านนา ผ่านการปลุกเสกเพื่อให้เทียนมีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์ ช่วยเปิดทาง และดวงให้แก่ผู้บูชา คำขุหนุนดวงชะตาของผู้บูชาให้ตกต่ำ รอดพ้นจากภัย มีโชคลาภและอายุยืนยาว มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ครอบครัวรักกันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข 4) พิธีกรรมสักยันต์ สมัยก่อนมีสงครามมีความเชื่อว่าผู้ที่สักยันต์ หนิงจะเหนียว ฟันแทงไม่เข้า ขณะต่อสู้ศัตรู คลาดแคล้ว อยู่อย่างคงกระพัน การสักยันต์ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้สักว่าต้องการพุทธานุภาพในด้านใด เมตตา, มหานิยม, อำนาจ บารมี เสน่ห์ คงกระพัน และโชคลาภ รูปแบบของการสัก 1) สักยันต์เพื่อความสวยงาม และ 2) เพื่อต้องการอิทธิฤทธิ์ รวมถึงความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ โดยผู้สักต้องมีความ ศรัทธา เคารพ คุณธรรม และมีศีลธรรม และระลึกเสมอว่าผู้สักมีครูบาอาจารย์ที่อยู่ประจำกายของผู้สักอยู่เสมอ 3) พิธีกรรมปลุกเสกวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง จากความเชื่อ ตามหลักศาสนา พราหมณ์ เชื่อกันว่า เวทมนต์คาถาที่สวดกำกับวัตถุเหล่านั้นสร้างความขลังให้กับวัตถุนั้น ๆ ให้ผู้ครอบครองมีขวัญและกำลังใจ และเชื่อว่าสามารถป้องกันอันตรายต่าง ๆ และก่อให้เกิดความสุข ความเจริญ นอกจากนี้ยังพบว่า ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของล้านนายังคงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ยังมีอยู่ในทุกสมัย ซึ่งสามารถวัดได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีจิตศรัทธาทั้ง 20 คนที่ได้มีส่วนร่วมต่อการประกอบพิธีกรรม และนำสิ่งที่ได้จากการประกอบพิธีกรรม นำไปสร้างขวัญและกำลังใจ เกิดเป็นพลังความเชื่อและประกอบความดีเพราะก่อนประกอบพิธีกรรมครูบาอาจารย์จะสวดเทวกรรมให้แต่ละบุคคลเชื่อในกรรม กระทำแต่ความดี ไม่ประพฤติดิต ร่วมกันพัฒนาสังคมให้มีแต่คนดี สงบสุข ล้วนแล้วเป็นการสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีให้กับชุมชนทั้งสิ้น

2. เพื่อศึกษาการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชนของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประกอบพิธีกรรมของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ใน 5 พิธีกรรมหลัก มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของคนในชุมชน เช่น พิธีกรรม “สะเดาะเคราะห์สืบชะตา และบูชาเทียน” มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาวะทางกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม เมื่อร่างกายเจ็บป่วยทำให้จิตใจขาดความสุข ไม่มีความคิดหรือปัญญา ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ พิธีกรรมจึงเป็นหนทางของการแก้ไขปัญหา โดยสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกาได้นำคำสอน ตามหลักพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรม ส่งผลต่อการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตให้เข้มแข็ง มีขวัญและกำลังใจให้เดินต่อไปอย่างมั่นคง สร้างประโยชน์ให้กับสังคม เกิดเป็นปัญญา มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน เกิดปัญญาและทำประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พิธีกรรมการสักยันต์ พบว่า ผู้สักมีความเชื่อว่า จะได้รับอำนาจ บารมี และเป็นเครื่องมือช่วยคุ้มครอง จากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากผู้พบเห็น และพิธีกรรมปลุกเสกวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง พบว่าช่วยในการการสร้างเสริมสุขภาวะใน 4 ด้านที่มีผลในด้านจิตใจ ผู้ที่นำไปบูชามีความมั่นใจ เกิดเป็นสุขภาวะที่สร้างเสริมทางด้านสังคม มีสุขภาวะ

ทางปัญญาต่อความเชื่อ และเครื่องรางของขลังที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อและศรัทธาของแต่ละบุคคล ให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยวัดได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีจิตศรัทธาต่อการประกอบพิธีกรรมของสำนักปูใหญ่จ้ายะลังกา ที่บูชาวัตถุมงคล และเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ตนเองเกิดความเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดี สร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว ชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข

3. วิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ กิจกรรม ตามความเชื่อของการประกอบพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน กรณีศึกษาสำนักปูใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พิธีกรรมหลัก 5 พิธีกรรมทางล้านนา มีรูปแบบของการประกอบพิธีกรรมที่ยึดหลักขนบธรรมเนียมของชาวล้านนา จากภาพรวมและการวิเคราะห์ของการดำเนินการวิจัยพบว่าสุขภาวะในชุมชน ประกอบด้วย 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิตใจ 3) สุขภาวะทางสังคม 4) สุขภาวะทางปัญญา ที่สอดคล้องหลักธรรมในแนวพุทธศาสนา ดังนี้ 1) พิธีการสะเดาะเคราะห์ พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิต มีการเรียนรู้และพัฒนา สัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิต ครอบครัว สังคมและชุมชนสอดคล้องกับการยึดถือพรหมวิหารสี่ มีเมตตา กรุณา มุทิตา และมีอุเบกขา ย่อมเกิดผลสำเร็จที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม 2) พิธีกรรมสืบชะตา พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สร้างประโยชน์ให้กับสังคม 3) พิธีกรรมการบูชาเทียมน เป็นการสร้างเสริมสุขภาพภาวะทางจิตที่ยึดถือพรหมวิหารสี่ ที่ประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมและปัจจัยสี่ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต 4) พิธีกรรมสักยันต์ พบว่า มีความสัมพันธ์การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิต สร้างความเข้มแข็ง มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา นำไปสู่สุขภาวะทางกายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางปัญญาให้เป็นผู้มีสติ ไม่ลุ่มหลง และมีผลต่อสุขภาวะทางสังคม มีส่วนร่วมของสังคมด้วยความเกื้อหนุนจนนำไปสู่การพัฒนาตนเองสู่การพัฒนาของสังคม 5) พิธีกรรมการปลุกเสกวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง พบว่า สอดคล้องกับสุขภาวะทางจิตที่ยึดหลักธรรมพรหมวิหารสี่ นำไปสู่สุขภาวะทางสังคม ที่อยู่ร่วมกันรักใคร่ สามัคคี กลมเกลียว เป็นสุขภาวะทางปัญญา มีความคิดและความสามารถในการแก้ไขปัญหา และมีความสุขทางกายที่ส่งเพื่อการดำรงชีวิตในตัวเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน จากทั้ง 5 พิธีกรรม สอดคล้องกับความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาวะทางจิต เมื่อเกิดปัญหา กัดดันจากสังคม เศรษฐกิจ การเงิน การประกอบพิธีกรรมจึงมีส่วนช่วยยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ให้ตนเองเข้มแข็ง มีสุขภาวะทางกาย เมื่อร่างกายแข็งแรง เกิดความสุข ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต นำไปสู่สุขภาวะทางสังคม ต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีความสามัคคีรักใคร่ กลมเกลียว เป็นสุขภาวะทางปัญญา สู่การแก้ไขปัญหาให้กับตนเอง การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์แต่ละบุคคลและความเชื่อว่าจะนำสิ่งเหล่านั้นให้ไปสู่สุขภาวะที่ดีทั้ง 4 ด้าน เพื่อตนเอง สังคมและชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน กรณีศึกษาสำนักปูใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้คือ

1. ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนา ของสำนักปูใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวล้านนามีความเชื่อและผูกพันต่อการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต สอดคล้องกับ พรหมเพ็ญ เครือไทย, ชัยชนะ ปิ่นเงิน, และ ศราวุธ ศรีทา (2550) กล่าวว่า พิธีกรรมของชาวล้านนาเริ่มจากเกิดเป็นทารก จะมีพิธี “ฮ้องขวัญ” ถ้าทารกเรื้อนไต่เลี้ยงยาก ร้องไห้งอแงตลอดเวลา พ่อแม่ของทารกจะให้คนมาทำพิธีแกว่งข้าว ทำนายโดยผู้ทำพิธีจะเอาข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนกลมแล้วผูกด้วยด้าย เอาปลายข้างหนึ่งไปผูกกับไม้ด้ามข้าว ส่วนปลายอีกข้างหนึ่งผูกกับผ้าอ้อมเด็กเป็นการ

เรียกขานชื่อถึงญาติคนใดแล้ว ก้อนข้าวนั้นแกว่งไปมา แสดงว่าคน ๆ นั้นกลับชาติมาเกิด และเมื่อโตขึ้นมา จะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีช่วงชีวิตที่มีปัญหา มีอุปสรรคทำอะไรชีวิตมีเรื่องติดขัด ชาวล้านนาจะมี “พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์” และ “พิธีกรรมสืบชะตา” ชาวล้านนาเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมที่ช่วยให้ผ่านพ้น ปัญหาและอุปสรรคไปได้ มี “พิธีกรรมการบูชาเทียน” เป็นการเสริมดวงต่อการดำเนินชีวิต การสร้างบ้านที่ สร้างผิดที่ ทั้งที่มีเจ้าของเดิมหรือที่ไร้ที่นา ชาวล้านนาจะมี “พิธีกรรมสวดถอน” เพื่อให้บ้านหรือสถานที่ที่ อยู่อาศัยมีความสงบร่มเย็น และเมื่อมีผู้เสียชีวิต ญาติจะทำพิธีตักน้ำขึ้นข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ ล่วงลับ สอดคล้องกับ อภิชาติ จันทรแดง (2546) กล่าวว่าความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาเป็นส่วนหนึ่งภูมิ ปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เพื่อช่วยในการพัฒนา สังคมให้ชุมชน มีศักยภาพ ความเข้มแข็ง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ความเชื่อของชาว ล้านนา เป็นความรู้สึกร่วมที่เชื่อมั่น ศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อว่าจะดลบันดาลให้เราพบกับ ความสุขหรือความทุกข์ ด้วยการปฏิบัติต่อความเชื่อที่ถูกต้อง ความเชื่อของคนล้านนาเป็นความเชื่อในทาง พ้นบ้าน ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยผู้เฒ่าผู้แก่ได้ยึดถือนำมาเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ วันเกิดจนถึงวันตาย และความเชื่อประกอบด้วย 1) ความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือ ธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ความเชื่อเกี่ยวกับคนและกิริยาอาการ ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมและไสย ศาสตร์ ข้อห้ามของสตรีชาวล้านนา การเคารพนับถือบรรพบุรุษ นับถือผี ผีป่วน ที่สอดคล้องกับ นงนุช ไพรพิบูลยกิจ (2541) กล่าวว่า ผีบรรพบุรุษ มีบทบาทด้านสังคมช่วยดูแลลูกหลาน และดูแล ชาวบ้านในชุมชนอีกด้วย ผีหมอนิ่ง ดูแลทารกและเด็ก การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของประชาชน โดยทั่วไป โดยพิธีกรรมสักระยะของสำนักปู่ใหญ่จะยึดโยงกับความสอดคล้องกับความเชื่อในศาสนา พราหมณ์ที่มีการสวดมนต์ เพื่อให้พิธีกรรมมีความสมบูรณ์ และ 2) ความเชื่อในพุทธศาสนา ในเรื่องเวียน วายตายเกิดกรรม บาปบุญคุณโทษ บารมี และการอุทิศส่วนบุญกุศล จากความเชื่อดั้งเดิม ที่ผสมผสาน ความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา การนับถือบรรพบุรุษ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องข้าว ที่ควรเคารพ ไม่ถูกดูหมิ่นจึง จะเกิดผลดีต่อชีวิต หรือที่เรียกว่า ขวัญหรือพลังของชีวิตอยู่ จากความเชื่อของชาวล้านนาเป็นความเชื่อ เพื่อ หาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจด้วยความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา กล่าวว่า ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลัก คำสอนของพระพุทธเจ้า คือ การกระทำหรือการปฏิบัติของมนุษย์ในปัจจุบัน กรรมมีทั้งดีและกรรมชั่วขึ้นอยู่กับ การกระทำ การประกอบพิธีกรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาและรักษาด้านสุขภาพจิต เช่น การหาฤกษ์ยามยามดีจากพระสงฆ์ หรือปู่จันที่มีความรู้และประสบการณ์ ให้คำแนะนำปรึกษาปัญหา ชีวิตที่มีปัญหาติดขัด เช่น การทำนายดวงชะตา การขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย การทำพิธีสะเดาะเคราะห์ การ สร้างขวัญและกำลังใจ เช่นการสืบชะตา การเรียกหรืออ้อนขวัญ การทำให้จิตใจสงบ เช่น เข้าวัดฟังธรรม และสร้างความร่มเย็นให้กับครอบครัวและบรรพบุรุษ เช่น การเลี้ยงผีป่วน ทำบุญ “ตานขันข้าว” ให้กับ เครื่องญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

2. การสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชนของสำนักปู่ใหญ่จะยึดโยงกับ ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่า ตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สำนักปู่ใหญ่จะยึดโยงกับสำนักที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ที่สอดคล้องกับ สามารถ ใจเตี้ย (2561, น. 142-150) กล่าวว่า การสร้างเสริมสุขภาวะ โดยพิธีกรรมจะมีมิติ ของการสื่อสารอันประกอบได้ด้วยมิติการสื่อสารของผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมมีองค์ประกอบในด้าน เวลาการประกอบพิธีกรรม สถานที่ เครื่องสังเวย มีเนื้อหาคือบทสวดที่ประกอบการทำพิธีกรรมล้านนา และสอดคล้องกับ สมประสงค์ พันธุ์ประยูร (2557) กล่าวว่าพิธีกรรมเป็นกระบวนการที่เป็นตัวกลางในการสร้าง ขวัญและกำลังใจเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างแนวทางในการกำหนดกุศโลบาย เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับลูกหลาน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์กับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ รวมถึงสร้างวัฒนธรรม

ในการพึ่งพาตนเองให้มีสุขภาพที่ดี ที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ คือ 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิต 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางปัญญา ซึ่งสุขภาวะที่สมบูรณ์ คือ ความสมบูรณ์พร้อม ทั้ง กาย จิต สังคมและปัญญา คือมีร่างกายแข็งแรง มีสติ มีสังคมที่เข้มแข็ง และมีปัญญารู้รอบรู้เท่าทันการประกอบพิธีกรรมของสำนักปูใหญ่จ้ายะลังกา ประกอบด้วย 1) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ เป็นการแก้ไขปัญหาด้วยหลักความเชื่อเชิงพุทธ สอดคล้องกับ พระครูปลัดสัมพิพัฒนศีลาจารย์ (ครรชิต คุณวโร) (2563) กล่าวว่า สุขภาวะที่ดีมีความสงบ มีความสุข ปราศจากความทุกข์ และไม่มีสิ่งบีบคั้น สร้างทุกข์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ในทางพุทธศาสนากล่าวว่า สุขภาวะ คือ วิชา วิมุตติ วิสุทธิ สันติ 2) พิธีกรรมการสืบทอด คือ การรักษาจิตให้เกิดความสุข การสืบทอดเป็นการเริ่มต้นใหม่ คิดใหม่ทำใหม่ เมื่อจิตใจดีแล้วส่งผลต่อร่างกาย ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข สำนักปูใหญ่จ้ายะลังกาได้ประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม หลุดพ้นเป็นอิสระ ไม่ถูกผูกมัด ไม่ติดขัด มีการเคลื่อนไหวไปมาอย่างเสรี อิสระจากสิ่งต่าง ๆ อย่างแท้จริง 3) พิธีกรรมการบูชาเทียน สำนักปูใหญ่จ้ายะลังกาได้ทำเทียนแบบล้านนา และเทียนมียันต์ เป็นหัวใจหลักและมีไส้เทียนเป็นเส้นด้ายตามอายุของเจ้าชะตา นำไปสู่สุขภาวะทางจิต เมื่อจิตใจเข้มแข็ง มีความสุขเบิกบาน กายจึงหายป่วย มีสุขภาพที่ดีขึ้นไม่เครียด 4) พิธีกรรมการสักยันต์ ส่งผลต่อ สุขภาวะทางด้านจิตใจ ให้มีความเข้มแข็ง มีแรงผลักดัน สร้างเสริมทางปัญญาให้เป็นผู้มีสติ ไม่ลุ่มหลง มีการดูแลรักษาสุขภาพทางกายไม่เจ็บป่วยไม่อ่อนแอ เป็นผลให้สุขภาวะทางสังคมมีต่อความสุข เพราะเกิดเป็นความรักความเมตตา จัดระเบียบชีวิต พร้อมด้วยศีล เกิดแรงจูงใจให้สร้างสรรค์ ที่เป็นความดีงาม และมีประโยชน์ และ 5) พิธีการปลุกเสกวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลัง เป็นสร้างสุขภาวะทางด้านจิตใจ ผ่านการปลุกเสกคาถาจากครูบาอาจารย์ เป็นของมีค่า ศักดิ์สิทธิ์เข้มขลัง ทรงพลัง ผู้ที่นำไปบูชามีความมั่นใจ วัตถุมงคลบางชนิดจะเน้นในเรื่องของ เมตตามหานิยม เจ้านายรักใคร่ คำขอร้องและเตือนสติให้อยู่ในความไม่ประมาท มีสติ กระตือรือร้น ตื่นตัวตลอดเวลา ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและสภาพแวดล้อมและพึ่งตนเอง จัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดวิจารณ์ตามเหตุปัจจัยด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า สำนักปูใหญ่จ้ายะลังกาได้รับการถ่ายทอดมาจากครูบาอาจารย์ สายวัดเจ้าพิธีเพื่อดำเนินการ หรือเป็นผู้ประกอบพิธีให้กับเจ้าชะตา มีการสอนในเรื่องของธรรมะคติเตือนใจ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ให้มีสติอยู่ตลอดเวลาและการประกอบพิธีกรรมยังมีความสัมพันธ์ต่อการสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีตามแนวพุทธที่ประกอบไปด้วย กายภาวนา จิตตภาวนา สीलภาวนา และปัญญาภาวนา สามารถแก้ไขปัญหให้กับตนเองและนำไปสู่การดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและความสุข

3. วิเคราะห์รูปแบบ วิธีการ กิจกรรม ตามความเชื่อของการประกอบพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน กรณีศึกษาสำนักปูใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พิธีกรรมหลัก 5 พิธีกรรมทางล้านนา อันประกอบด้วย 1) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ 2) สืบทอด 3) บูชาเทียน 4) การสักยันต์ 5) การปลุกเสกวัตถุมงคล สอดคล้องกับ อภิชาติ จันทรแดง (2546) ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาเป็นส่วนหนึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เพื่อช่วยในการพัฒนาสังคมให้ชุมชน มีศักยภาพความเข้มแข็ง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยรูปแบบของการประกอบพิธีกรรม ยังคงยึดหลักความเป็นชาวล้านนา และนิมนต์พระเกจิผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม เข้าร่วมในการดำเนินพิธีกรรม ภาพรวมและการวิเคราะห์ของการดำเนินการวิจัย พบว่า 5 พิธีกรรมล้านนา ส่งผลต่อสุขภาวะในชุมชน ประกอบด้วย 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิตใจ 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางปัญญา เป็นการสร้างความสุขทางสุขภาวะที่ดี ที่มีคุณค่าและมีความสงบ สอดคล้องกับ พระครูปลัดสัมพิพัฒนศีลาจารย์ (ครรชิต

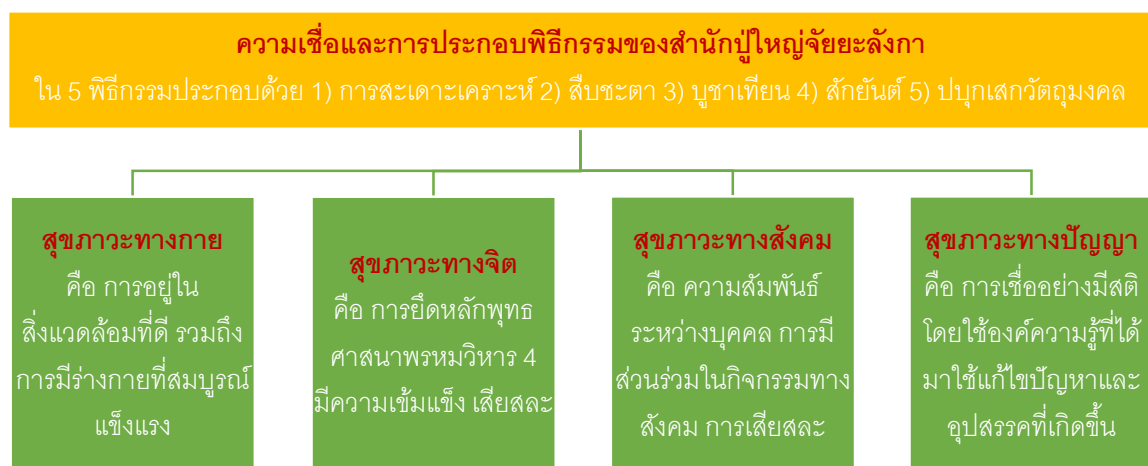

คุณวโร) (2563) ความสัมพันธ์ในชุมชน ที่ยึดถือหลักพรหมวิหาร 4 ต่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา รวมถึงศรัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำด้วยความตั้งใจ เกิดผลสำเร็จที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม มีสุขภาวะทางกาย ที่ร่างกายมีความแข็งแรง และสุขภาวะทางปัญญา มีเหตุและผล เข้าถึงความจริง อย่างมีเป้าหมาย เห็นใจช่วยเหลือ เสียสละ ก่อให้เกิดความสุข การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้วยการใช้ปัญญาต่อการวิเคราะห์ทางออกอย่างเป็นจริง การพัฒนามนุษย์ให้มีทัศนคติที่ดีเป็นผู้มีสติ ไม่ลุ่มหลง ด้วยหลักธรรมปัญญาภาวนา ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลรวมถึงการมีส่วนร่วมของสังคมด้วยความเกื้อหนุนจนเจือนำไปสู่การพัฒนาตนเองสู่การพัฒนาของสังคม

จากการอภิปรายผล สรุปได้ว่ารูปแบบ วิธีการ และกิจกรรมตามความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมล้านนา ล้วนมีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชนบ้านน้ำบ่อหลวง ซึ่งใน 5 พิธีกรรมที่กล่าวมาข้างต้นไม่มีความขัดแย้งตามหลักพุทธศาสนา เพราะการดำเนินพิธีกรรมของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกามีพระสงฆ์และชาวบ้านร่วมกันประกอบพิธีกรรม รวมถึงการนำความเชื่อตามหลักศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธมารวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมคือ การสร้างสุขภาวะที่ดีใน 4 ด้าน อันประกอบไปด้วย 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิตใจ 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางปัญญา โดยมีเป้าหมาย คือ ความสุขและความสงบ มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน อดกลั้น และเสียสละ เป็นผู้มีการจริยธรรมและศีลธรรม ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท มีสติอยู่ตลอดเวลา เกิดปัญญา นำความรู้ ความคิดและความสามารถต่อการแก้ไขปัญหาด้วยการใช้เครื่องมือที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยมีครูบาอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอน และความเชื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาให้ประกอบคุณงามความดี และสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

รูปแบบหรือโมเดล ความเชื่อและพิธีกรรมล้านนาที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน: กรณีศึกษา สำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิจัยพบว่า องค์ความรู้คือความเชื่อและพิธีกรรมของชาวล้านนา เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน โดยสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกาเป็นอีกสำนักหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบพิธีกรรมทางล้านนาและเป็นชาวล้านนาโดยกำเนิด ได้อนุรักษ์และสืบสานในพิธีกรรมของชาวล้านนา มีการดำเนินการและจัดกิจกรรมของการประกอบพิธีกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีรูปแบบของพิธีกรรมล้านนาทั้งหมด 5 พิธีกรรมอันประกอบด้วย 1) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ 2) พิธีกรรมสืบชะตา 3) พิธีกรรมบูชาเทียน 4) การเขียนยันต์และการสักยันต์ 5) การปลุกเสกวัตถุมงคล เพื่อให้เกิดสุขภาวะที่ดีต่อ

ชุมชนใน 4 ด้านประกอบด้วย 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิต 3) สุขภาวะทางสังคม 4) สุขภาวะทางสังคม เพื่อช่วยในการพัฒนาสังคมให้ชุมชน มีศักยภาพ ความเข้มแข็ง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และแก้ไขปัญหาของชาวล้านนา ที่เกิดจากไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง วิตกกังวล คิดมาก สับสน ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวภายในจิตใจ เป็นโรคจิต ซึมเศร้า วิตกกังวล เกิดความทุกข์ใจทุกกาย จากความเชื่อของชาวล้านนาและการประกอบพิธีกรรมของสำนักปู่ใหญ่จ้ายะลังกา สัมพันธ์สอดคล้องกันในเรื่องการประกอบพิธีกรรมทางล้านนาที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และพิสูจน์ได้จากผู้มีจิตศรัทธาถึงสุขภาวะที่ดีใน 4 ด้านและความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เกิดขึ้น โดยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์แต่ละบุคคลและความเชื่อว่าจะนำสิ่งเหล่านั้นไปใช้เพื่อตนเอง สังคมและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมกิจกรรมพิธีกรรมความเชื่อล้านนาในชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ด้วยการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมและความเชื่อล้านนาในโรงเรียน เพื่อเรียนรู้ถึงกระบวนการ วิธีการ รวมถึงการนำไปแก้ปัญหา และการพัฒนาชีวิตในบริบทของชุมชนที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง

2. ควรมีการส่งเสริมด้านความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา คือความเชื่ออย่างมีเหตุและมีผล เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ผลสำเร็จที่ได้จากการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรือนอนคอยโชคชะตา การเข้าร่วมพิธีกรรมต้องรู้และเข้าใจว่าพิธีกรรมเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับจิตใจ ให้มีสติและมีความสงบนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชีวิตได้ต่อไป

3. ควรวิจัยเรื่องสังคมทุนนิยมกับการพัฒนาความเชื่อและพิธีกรรมและควรมีการวิจัยในเรื่องเครือข่ายการทำงานด้านพิธีกรรมและความเชื่อในสังคมล้านนากับชุมชนอื่นทั้งในและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- นงคันทน์ช ไพโรพินุลยกิจ. (2561). *เรือนไทย*. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย.
- พรรณเพ็ญ เครือไทย, ชันปะ ปิ่นเงิน, และ ศราวุธ ศรีทา. (2550). *ความเชื่อพื้นบ้านล้านนา*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พระครูปลัดสัมพิพัฒน์สีลาจารย์ (ครรชิต คุณวโร). (2563). *สุขภาพแบบองค์รวมแนวพุทธ*. สืบค้น 14 กรกฎาคม 2563, จาก [http://www.thaincd.com/document/doc/HRNCD/สุขภาพแบบองค์รวมแนวพุทธ_\(พระอาจารย์ครรชิต\).pdf](http://www.thaincd.com/document/doc/HRNCD/สุขภาพแบบองค์รวมแนวพุทธ_(พระอาจารย์ครรชิต).pdf)
- สมประสงค์ พันธุ์ประยูร. (2557). *การถ่ายทอด ความคิด ความเชื่อ ของชาวปกากะญอผ่านพิธีกรรม ภูมิศึกษานันทิโพธิ์ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สามารถ ใจเตี้ย. (2561). การสื่อสารพิธีกรรมล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 6(2), 142-151.
- อภิชาติ จันทรแดง. (2546). *ความเชื่อ พิธีกรรม : กระบวนการเรียนรู้เพื่อศักยภาพการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านยางหลวง ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- อรทัย เจียมคำรัส. (2559). *สุขภาพจิตดี...ด้วยวิถีล้านนา*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์นันทกานต์.

